

perestroika period. On the base of the research the conceptual changes are characterized in a development of the mentioned problems by means of magazine publicism that were caused by the crisis in the political and spiritual sphere of the social life and destroying of the Communist party monopolism.

Key words: restructuring, ideology, journalism, society.

Статтю подано до редколегії
14.12.2014 р.

УДК 291.65-055.2:28(477.83/.86)«XIX»

Ольга Маслій

Жіночі чернечі спільноти Галичини в контексті легалізації УГКЦ наприкінці 80-х рр. XX ст.

У статті розглянуто участь жіночих чернечих спільнот Галичини в процесі легалізації УГКЦ наприкінці 80-х рр. XX ст. Висвітлено роль чернецтва в маніфестаціях, зверненнях до державної влади та ін., що мали за мету тиск на партійно-радянське керівництво для відновлення УГКЦ.

Ключові слова: державна влада, легалізація, Українська греко-католицька церква, чернецтво.

Постановка наукової проблеми та її значення. Дослідження процесу виходу Української греко-католицької церкви (далі – УГКЦ) з підпілля в 1980-х рр. неможливе без висвітлення участі в цьому й важливої ролі чернецтва. Монашество залишалося складовою інституцією УГКЦ упродовж усього часу заборони та переслідування церкви під радянською владою. У сучасній історичній науці зросло зацікавлення процесом легалізації УГКЦ, що було безпосереднім наслідком демократизації суспільного життя в радянській Україні періоду горбачовської «перебудови». Однак об'єктом дослідження, як правило, виступали політичні передумови, внесок релігійних правозахисників, єпископів, священників, мирян у процес відновлення УГКЦ, тоді як роль греко-католицького монашества досі залишалася поза увагою дослідників.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Досліджувана нами тема майже не розкрита в сучасній історіографії. Окремі її аспекти відображені на сторінках спогадів черниць, які зібрав Інститут історії церкви Українського католицького університету в м. Львові [3; 4; 5; 6]. Важливу інформацію для пропонованого дослідження знаходимо в офіційних документах організацій за легалізацію УГКЦ, які були скеровані до вищого державного керівництва [12; 23].

Мета статті – проаналізувати внесок жіночих чернечих спільнот Галичини в процес легалізації УГКЦ наприкінці 80-х рр. XX ст.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Рух за легалізацію УГКЦ тривав понад 40 років, починаючи з 1946 р., коли церква «припинила своє існування» на неканонічному Львівському соборі шляхом «возз'єднання» з Російською православною церквою (далі – РПЦ), а всі греко-католицькі єпископи на чолі з митрополитом Й. Сліпим були арештовані, а згодом засуджені до різних термінів ув'язнення. Протягом усього часу переслідування УГКЦ демонструвала стійкість, незважаючи на негативне ставлення радянської влади до релігії загалом та пропаганду войовничого атеїзму. Владні структури по-різному викоринювали релігійні переконання, закривали та перетворювали на господарські будівлі храми УГКЦ, радянська «система» була впевнена в незворотному процесі – самоліквідації «залишків уніяцтва».

Діяльність переслідуваної церкви активізувалася на початку 80-х рр. XX ст., невдовзі після обрання главою Католицької церкви Івана-Павла II (1978 р.), першого папи-слов'янина, поляка. Обрання Папою людини з комуністичної держави сприяло прискоренню процесів розпаду Радянського Союзу, визволенню країн Центрально-Східної Європи й повернення релігійної свободи на всій пострадянській території. У вересні 1982 р. утворено громадський комітет «Ініціативна група для захисту прав

віруючих», який очолив громадський активіст Й. Тереля, а секретарем призначено о. Г. Будзінського. Після арешту в 1982 р. Й. Терелі комітет очолив В. Кобрин. У 1987 р. Й. Тереля емігрував на Захід, передавши керівництво комітетом колишньому політв'язню, дисиденту І. Гелю, який провів його реорганізацію [21, с. 422].

Із реорганізацією комітету рух за легалізацію забороненої церкви піднявся на якісно вищий рівень, набувши широкого суспільного розмаху. Основним інструментом у боротьбі греко-католиків за легалізацію УГКЦ на початковому етапі стали багатолюдні богослужіння, маніфестації, звернення відомих церковних діячів до республіканського та союзного керівництва [18, с. 48]. Комітет почав також надавати західним засобам масової інформації записи аудіо - та відеодоказів існування УГКЦ, свідчення про репресії щодо неї з боку радянської влади [25].

Провісником легалізації УГКЦ стало оприлюднення 4 серпня 1987 р. заяви групи священників і вірних під керівництвом владики П. Василика до Папи Римського та генерального секретаря ЦК КПРС М. Горбачова, у якій вони оголошували про свій вихід із підпілля. У заяві, зокрема, написано: «Ми, єпископи, священники, монахи, монахині і вірні Католицької Церкви в Україні¹, що нижче підписалися, заявляємо, що у зв'язку з перебудовою в СРСР і більш сприятливими умовами, що склалися, а також з ювілеєм 1000-ліття хрещення в Україні вважаємо за недоцільне перебувати в підпіллі...» [12].

Вагомий внесок у процес легалізації УГКЦ зробили черниці. Вони не тільки проводили релігійну діяльність протягом усього періоду заборони церкви, але й були активними учасниками процесу легалізації церкви. Заяву 4 серпня 1987 р. про вихід із підпілля підписали чотири монахині: с. Діогена Кулинич Згромадження сестер служебниць Непорочної Діви Марії (далі – ЗСНДМ), с. Стефанія Горолицька Чину святого Василя Великого (далі – ЧСВВ), с. Анастасія Плячок ЧСВВ і с. Іванна Цебрин ЧСВВ [12].

Поштовхом до легалізації УГКЦ стало святкування ювілею 1000-ліття Хрещення України-Руси. Єпископ П. Василик згадував про ці події: «Находив великий ювілей 1000-ліття хрещення Київської Русі, напередодні, а саме 1986 р., Святіший Отець запитав нас, що думаємо ми робити з нагоди цього ювілею. Таке питання нам передали священники, і монахині від папи Івана Павла II... У 1987 р. з представниками комітету захисту прав греко-католиків ми зійшлися у Львові на вул. Угорській 2/17 і там вирішили написати заяву «Виходимо з підпілля». Написали на ім'я Папи, однак апелювали через нього до М.Горбачова» [7, с. 12].

Окреме місце в боротьбі за легалізацію УГКЦ займала акція голодування греко-католиків на захист своїх прав на Арбаті в Москві. Акцію розпочали єпископи П. Василик, С. Дмитерко і Ф. Курчаба в Секретаріаті Верховної Ради СРСР 15 травня 1989 р., пізніше їх підтримали представники духовенства та миряни. Голодування викликало великий резонанс у Радянському Союзі й світі [18, с. 62]. Ініціатор голодування владики П. Василик згадував: «Коли ми розпочали голодування, нас фільмували журналісти зі всіх кінців світу. Тоді був симпозіум міжнародної журналістики в Москві, я був запрошений головою того симпозіуму, американським журналістом, на прес-конференцію і тоді представив весь стан нашої церкви» [7, с. 19].

Активними учасниками голодування на Арбаті були черниці УГКЦ, які представляли різні монашій спільноти. Протягом усього періоду акції протесту в Москві взяли участь 20 монахинь: Згромадження сестер Пресвятої Родини (далі – ЗСПР) – с. Тереса Надія Тишківська, с. Тетяна Теофілія Войтович, с. Розалія Надія Витвицька, с. Юліана Віра Гошовська, с. Андрея Галина Стецевич, с. Анастасія Галина Дмитришин, с. Мартирія Люба Стокіпна, с. Дмитрія Дарія Олійник, с. Клавдія Катерина Халацька, с. Михайла Марія Смеречанська, с. Йосифа Розалія Чорна, с. Маргарета Марія Дуган; Згромадження сестер свящ. Йосафата – с. Гавриїла Олена Дяк, с. Мокрина Мирослава Стех, с. Олімпія Мудь; сестри служебниць Непорочної Діви Марії – с. Марія Андрусак, с. Вероніка Хитра; сестри ЧСВВ – с. Стефанія Мандрик, с. Тереня Гутник, с. Ірина Пагулич [16, с. 1; 14, с. 1; 22, с. 316].

Богосвячені особи відкрито вимагали легалізації УГКЦ, щоб репрезентувати не тільки духовенство й мирян, монахині прилюдно були вдягнуті в чернечий одяг. Сестра Анастасія Дмитришин ЗСПР згадувала: «Напевно, вперше Москва побачила греко-католицьких монахинь... Ми з плакатами виходили на площу і вимагали легалізації УГКЦ» [3, с. 9]. Присутність монахинь справляла неабияке враження на оточуючих. Учасниця акції протесту Ярослава Людкевич у своїх спогадах писала:

---

¹ Із 1960 р. до початку 90-х рр. ХХ ст. в офіційних документах під впливом діаспори фігурувала назва Українська католицька церква. Однак вона не прижилася в середовищі українців греко-католиків, тому залишилася давня історична назва УГКЦ, як і називається ця церква сьогодні.

«Чернечий одяг монахинь притягає до себе загальну увагу, фотографують нас безперервно. Більше всього зупиняються біля молоденької монахині, сестри Олімпії. Бідну дівчину замучують питаннями, у більшості безглуздими, примітивними, на кшталт: як може молода дівчина повністю зректися земських утіх? Ну, ті літні, нехай, але для чого нехтувати молодістю?» [19]. Учасниця голодування на Арбаті с. Ірина Пагулич ЧСВВ свідчила про переконання, які надихали переслідуваних греко-католиків до відваги за легалізацію УГКЦ: «Я відчувала, що легалізація УГКЦ неминуча від 1988 р., 1000-ліття хрещення Київської Руси-України... Ми підписували анкети за нашу Церкву, збирали багато разів підписи, їздили де тільки мали бути відправи, на голодовку в Москву...» [22, с.316].

На наш погляд, найбільш дієвим методом боротьби за легалізацію УГКЦ була організація «відкритих» богослужінь у містах і селах Західної України. Спочатку вони збирали порівняно невелику кількість вірних, але згодом переросли в багатотисячні маніфестації. Так, зокрема, сталось із святкуванням 1000-ліття Хрещення Русі в липні 1988 р. в с. Грушів Дрогобицького району Львівської області та с. Зарваниця Терехівського району Тернопільської обл. під проводом владики П. Василика та його учнів-священиків. Масовим було також урочисте богослужіння на честь 175-річчя з дня народження Т. Шевченка в березні 1989 р. у Львові. Із травня 1989 р. у центрі Львова, біля колишнього монастиря кармелітів босих (нині – вул. В. Винниченка), греко-католицькі священники щонеділі здійснювали Богослужіння [10, с. 72]. Сестра Марта Козак ЗСНДМ згадувала, як сестри допомагали священникам у відправі цих Богослужінь: «Ми приносили частиці, священничі ризи, упорядковували престіл для відправи, молилися з вірними» [5, с. 24].

Влада різними способами намагалася покласти край масовим богослужінням, застосовуючи репресії проти їхніх організаторів. Священиків за проведення «недозволених заходів» карали штрафами від 50 крб і більше, викликали на «профілактичні бесіди» до прокуратури чи КДБ, засуджували на різні терміни ув'язнення (переважно на 15 діб) [10, с. 72–73]. У червні 1989 р. сестра ЗСПР с. Андрея Галина Стецевич написала відкриту заяву генеральному секретареві ЦК КПРС М. Горбачову про приєднання до голодування на знак протесту проти арештів греко-католицьких священників. У заяві, зокрема, зазначалося: «Останнім часом посилюються репресії проти УКЦ. Усі священники періодично відбувають адміністративні арешти. Я, сестра-монахиня УКЦ, підношу молитви до Господа і приєднуюся до голодовки протесту братів і сестер по вірі в надії на відновлення легального статусу нашої Церкви» [23, с. 451]. Навряд чи заява була передана безпосередньо М. Горбачову, але саме написання листа свідчило про відвагу й активну участь монахинь у подіях легалізації церкви.

Наймасовішим за кількістю учасників та за значенням у справі легалізації УГКЦ був похід вулицями Львова до собору св. Юра 17 вересня 1989 р. в 50-ту річницю офіційного відзначення «возз'єднання» Західної України з Українською РСР, що зібрав від 250 до 300 тис. осіб під гаслами свободи віросповідання для греко-католиків. Така кількість маніфестантів свідчила про подолання страху перед партійно-тоталітарною системою та репресіями й незворотністю процесу відродження УГКЦ [10, с. 74]. У поході брали активну участь черниці. Про це, зокрема, згадувала с. Володимира Дмитришин ЗСПР: «17 вересня 1989 р. я брала участь у поході за легалізацію нашої церкви. У чернечій одежі була тільки я і моя рідна сестра, теж монахиня, с. Анастасія Дмитришин. Люди ще не бачили сестер у монашій одежі, хіба ті, які були в Москві на голодуванні. На мітингу були кореспонденти різних видавництв, також від програми “Час”, і саме після трансляції походу в ефірі багато людей дізналися, що я монахиня» [4, с. 75]. Однак не всі черниці мали відвагу відкрито визнавати свою приналежність до УГКЦ, тому на маніфестації не одягалися в монашу одежу. «Ми на акції не йшли в чернечій одежі, йшли як звичайні люди, молилися і співали», – згадувала с. Олімпія Ольга Катала Студійського уставу [6, с. 25].

Масові акції протесту з вимогами легалізації УГКЦ, що відбувалися в обласних центрах Галичини, додавали відваги богопосвяченим особам наполегливіше визнавати свою належність до чернечих спільнот. Після походу 26 жовтня 1989 р. у Львові Уповноважений Ради в справах релігії Львівської області Ю. Решетило повідомляв 27 жовтня 1989 р. Раду Міністрів УРСР: «26 жовтня 1989 р. в м. Львові так званий “комітет захисту УКЦ”, товариство “Меморіал” та інші нелегальні об'єднання з дозволу міськвиконкому провели похід греко-католиків від вулиці Підвальної до площі Б. Хмельницького – до собору Юра... Учасники походу несли: хрести (8), портрети Шептицького, Сліпого, Папи римського, Рутського (4), хоругви (89), плакати за легалізацію УКЦ (більше 10), синьо-жовті прапори (215). Очолювали процесію 32 уніатських священники і близько 20 монашествуючих» [2, арк. 94].

Однак, з огляду на внутрішній і зовнішній тиск, радянська влада була змушена визнати право УГКЦ на свободу віросповідання. 20 листопада 1989 р., напередодні запланованої на 1 грудня 1989 р. зустрічі

Івана Павла II з М. Горбачовим, оприлюднено заяву Ради у справах релігій при Раді міністрів УРСР, згідно з якою греко-католики отримували право створювати й реєструвати релігійні громади: «Рада в справах релігій при Раді міністрів Української РСР з розумінням ставиться до побажань віруючих греко-католиків, прагне знайти вирішення цієї непрості проблеми... Рада в справах релігій офіційно заявляє, що при умові беззастережного дотримання Конституції Української РСР і законодавства про культу греко-католики можуть користуватись усіма правами, встановленими законом для релігійних об'єднань в Українській РСР» [23, с. 457, 458]. Документ став поштовхом до масового подання вірними заяв на реєстрацію церковних громад, а також до переходу священників і парафій РПЦ під юрисдикцію греко-католицьких єпископів.

Важливе значення для легалізації УГКЦ мала зустріч Папи Івана-Павла II з М. Горбачовим у Римі 1 грудня 1989 р. Цього ж дня предстоятель УГКЦ оприлюднив у Римі заяву такого змісту: «Усвідомлюючи надзвичайно історичну важливість сьогоднішньої зустрічі між Святим Отцем Папою Іваном-Павлом II та Президентом СРСР М. Горбачовим, я, Мирослав Кардинал Любачівський, Верховний Архієпископ Львова для українців, Синод Української Католицької ієрархії та всі священники, ченці, черниці й вірні УКЦ в Україні та на поселеннях єднаються в молитві з Його Святістю в надії на краще майбутнє. УКЦ сподівається, що напрями, визначені Святішим Отцем у його промові на Шостому Синоді УКЦ 5 жовтня 1989 р., будуть здійснені, а саме: повна релігійна свобода; публічне визнання з боку цивільних властей; вільний доступ до місць богочитання; право організувати власну питому ієрархічну структуру; можливість підтримувати вільні зв'язки з їхніми громадами як у власній країні, так і за кордоном» [24, с. 3].

Зустріч Папи Римського з Президентом СРСР остаточно підтвердила право греко-католиків на вільне віросповідання. Уже 2 грудня 1989 р. з Риму кардинал М. Любачівський закликав духовенство і мирян реєструвати громади УГКЦ: «Українська Католицька Церква в Україні й на поселеннях вітає Заяву УРСР, що відтепер наші вірні можуть спокійно реєструвати свої громади... Як Голова Української Католицької Церкви звертаюсь до наших вірних в Україні здійснювати це право, і почати чим скоріше реєструвати свої громади перед властями... Ми молилися понад 43 роки, щоб діждатися цього благословенного дня» [24, с. 4].

На 1989 р. до УГКЦ належало десять жіночих спільнот богопосвяченого життя: Згромадження сестер Милосердя св. Вікентія, Згромадження сестер Мироносиць, Згромадження сестер Непорочного Серця Марії Фатімської, Згромадження сестер Пресвятої Євхаристії, Згромадження сестер Пресвятої Родини, Згромадження сестер священномученика Йосафата, Згромадження сестер-служебниць Непорочної Діви Марії, Згромадження сестер святого Йосифа-Обручника Пречистої Діви Марії, сестер Чину святого Василя Великого й Свято-Покровський монастир Студійського уставу.

Довгі роки переслідування та заборони монашого життя негативно вплинули на розвиток чернечих інституцій. Однак жодна спільнота не ліквідувалася. За час нелегального існування з 1946 по 1989 рр. сестри-василіянки до своєї спільноти прийняли 145 нових членів, сестри св. Йосифа ОПДМ – 32, сестри-мироносиці – 24, сестри Пресвятої Родини – 69, Пресвятої Євхаристії – 48, сестри-служебниці – 60, сестри Студійського уставу – 20 [22, с. 399–403; 15, с. 2; 20, с. 87–89; 16, с. 2; 17, с. 2; 11, с. 61; 9, с. 25, 26]. Однак державні органи влади в офіційному діловодстві суттєво знижували кількість молодих черниць. Так, перед легалізацією УГКЦ у 1986 р. голова Ради Львівського обкому партії Н. Колесник повідомляв Раду в справах релігії при Раді Міністрів УРСР в інформаційному звіті: «Служителі уніатського культу, які не прийняли рішень Львівського собору 1946 р., у своїй більшості зійшли з сцени релігійної діяльності. Однак вони підготували собі зміну. Відомі є факти залучення до уніатського чернецтва дівчат і молодих жінок в кількості 16 осіб» [1, арк. 46].

Висновки й перспективи подальших досліджень. Отже, тривала боротьба радянських чиновників проти УГКЦ не принесла очікуваних результатів, остаточної ліквідації церкви. УГКЦ де-юре була ліквідована на Львівському псевдособорі 1946 р., але де-факто ніколи не припиняла свого існування. Можливості для легалізації відкрилися з послабленням карально-репресивної системи в другій половині 80-х років ХХ ст., поступовою демократизацією партійно-тоталітарного режиму й розбудовою інституцій національно-демократичних сил.

Першим важливим сигналом для влади, що засвідчив зростання напруги навколо релігійного питання в Галичині, був ультиматум від духовенства та мирян, проголошений 4 серпня 1987 р. Небажання радянської влади йти на компроміс з УГКЦ спонукало католиків східного обряду вдаватися до більш активних методів боротьби за визнання: проведення багатолюдних богослужіння, маніфестації,

звернення відомих церковних діячів до республіканського та союзного керівництва й ін. Пасивність офіційних властей у справі відновлення УГКЦ спонукала греко-католиків розпочати в середині травня 1989 р. безстрокове голодування в Москві. Акція, хоч і закінчилася безрезультатно, проте привернула увагу світової громадськості до проблем УГКЦ.

У процес легалізації УГКЦ вагомим внесок зробили представники жіночих чернечих спільнот, які були активними учасниками акцій протесту в Галичині наприкінці 80-х рр. ХХ ст. Богопосвячені особи представляли складову інституцію забороненої церкви – чернецтво, яке насильно було ліквідоване радянською владою. Активізація католиків східного обряду змусила 20 листопада 1989 р. Раду в справах релігій при Раді Міністрів УРСР висловити своє ставлення до конфлікту на релігійному ґрунті в Західній Україні. Від цього часу розпочався нерідко болочий процес реєстрації релігійних громад і монастирів, але це питання виходить за хронологічні межі пропонованого дослідження та є перспективним у плані подальшого вивчення.

Джерела та література

1. Центральний державний архів громадських об'єднань України (далі – ЦДАГОУ), ф. 1, оп. 25, спр. 2980, арк. 52.
2. Державний архів Львівської обл., ф. Р.-1332, оп. 3, спр. 588, арк. 123.
3. Архів Інституту історії Церкви Українського Католицького Університету м. Львів (далі – ІЩ). Інтерв'ю з с. Анатолією (Галиною Дмитришин) ЗСПР, від 6.11.1999, с. Гошів, Івано-Франківська обл. Інтерв'юер: с. П. Вакула // АЩ, П-1-1-1005, с. 25.
4. Інтерв'ю з с. Володимирою (Стефанією Дмитришин) ЗСПР, від 19.11.1997, м. Моршин. Інтерв'юер: с. П. Вакула // АЩ, П-1-1-747, с. 9.
5. Інтерв'ю з с. Мартою (Ганною Козак) ЗССНДМ, від 7.11.1998, м. Львів. Інтерв'юер: У. Суботіна // АЩ, П-1-1-912, с. 28.
6. Інтерв'ю з с. Олімпією (Ольгою Каталюю). Студійський Устав, від 31.08.1993, м. Тернопіль. Інтерв'юер: Л. Грабчак // АЩ, П-1-1-211, с. 9.
7. Інтерв'ю з владикою Павлом Василюком, від 22. 10. 1996 р., м. Коломия. Інтерв'юер: Л. Купчик // АЩ, П-1-1-455, с. 32.
8. Вус Галина (с. Наталія). Історія східної вітки Згромадження сестер милосердя св. Вінкентія у Львівській митрополії 1926–2000 роки. Магістерська праця № 66069 / Г. Вус. – Люблін : Люблінський католиц. ун-т. 2003. – 105 с.
9. Гнатів Х. схм. Монахині Святопокровського монастиря – у советських тюрмах та на засланнях / схм. Хризантія Гнатів // Наш монастир : темат. зб. Святопокровського жін. монастиря Студійського Уставу. – Львів, 1999. – № 11. – С. 45–47.
10. До світла Воскресіння крізь терни катакомб. Підпільна діяльність та легалізація Української Греко-Католицької Церкви. – [вид. 2-ге, виправл. і доповн.]. – Львів : Вид-во Укр. католиц. ун-ту, 2014. – 84 с.
11. Заброцька Анастасія. Українська Провінція Сострадання Матері Божої ССНДМ в умовах тоталітарних режимів 1939–1989 рр. Дипломна робота / А. Заброцька. – Львів : Львівська богослов. акад., 2003. – 82 с.
12. Заява про вихід з підпілля (1987) // Католицький оглядач [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.christusimperat.org/ru/node/18408>
13. Інтерв'ю з с. Валентиною Рябушко ЗСМСВ, 1982 р. нар. Запис 25.09.2015, м. Львів, інтерв'юер Маслій О. Д. / О. Д. Маслій // Особистий архів Маслій О. Д. – 3 арк.
14. Інтерв'ю з с. Василією Чорниш ЗССЙ, 1977 р. нар. Запис 2.09.2015, м. Львів, інтерв'юер Маслій О. Д. / О. Д. Маслій // Особистий архів Маслій О. Д. – 4 арк.
15. Інтерв'ю з с. Маркіяною Василюшин ЗССЙОПДМ, 1978 р. нар. Запис 1.09.2015, м. Львів, інтерв'юер Маслій О. Д. / О. Д. Маслій // Особистий архів Маслій О. Д. – 2 арк.
16. Інтерв'ю з с. Наталією Мельник ЗСПР, 1969 р. нар. Запис 2.09.2015, м. Львів, інтерв'юер Маслій О. Д. / О. Д. Маслій // Особистий архів Маслій О. Д. – 3 арк.
17. Інтерв'ю з с. Терезою Генсьор ЗСПС, 1976 р. нар. Запис 22.09.2015, м. Івано-Франківськ, інтерв'юер Маслій О. Д. / О. Д. Маслій // Особистий архів Маслій О. Д. – 2 арк.
18. «Катакомбна церква» (двадцятиліттю виходу Української Греко-Католицької Церкви з підпілля присвячується) : статті і матеріали / ред. кол. : З. Білик, Я. Дашкевич, О. Киричук [та ін.]. – Львів : Вид-во Львівського музею історії релігії «Логос», 2009. – 140 с.
19. Людкевич Я. Спогади про голодівку на Арбаті у Москві у 1989 році / Ярослава Людкевич [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://druzi.by/?page_id=1080

20. Маслій О. (сестра Андрея) Згромадження сестер мироносиць : іст. нарис / О. Маслій. – Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2010. – 103 с.
21. Пашенко В. Греко-католики в Україні: від 40-х років XX століття до наших днів / Володимир Пашенко. – Полтава, 2002. – 616 с.
22. Сало С. с, ЧСВВ. Провінція Пресвятої Тройці Сестер Чину Святого Василія Великого : нариси з історії / Серафима Сало. – Жовква : Місіонер, 2012. – Т.1. – 432 с.
23. Сергійчук В. Нескорена Церква. Подвижництво греко-католиків України в боротьбі за віру і державу / Володимир Сергійчук. – К. : Дніпро, 2001. – 492 с.
24. Соціально зорієнтовані документи Української Греко-Католицької Церкви 1989–2000 (джерела християнського суспільного вчення та служіння) / за ред. Лесі Коваленко. – Львів : Вид-во Укр. католиц. ун-ту. 2008. – 711 с.
25. Українська греко-католицька церква в СРСР [Електронний ресурс] / Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/>

Маслій Ольга. Женские монашеские общины Галиции в контексте легализации УГКЦ в конце 80-х гг. XX в. В течение всего времени преследования УГКЦ, с 1946 г. до легализации в 1989 г., монашеские общины не прекращали своей деятельности. Монахини были активными участниками организации подполья преследуемой церкви. На 1989 г. к УГКЦ принадлежало десять женских монашеских общин, которые насчитывали более 300 монахинь, вступивших в эти сообщества после ликвидации монастырей советской властью в 1946 г.

В статье рассмотрено участие женских монашеских общин Галиции в процессе легализации УГКЦ. Проанализирована роль монашества в манифестациях, публичных заявлениях, направленных к высшему государственному руководству в конце 80-х гг. XX в. Совместные усилия духовенства и мирян заставили Совет по делам религий при Совете Министров УССР 20 ноября 1989 разрешить регистрировать религиозные общины.

Ключевые слова: государственная власть, легализация, Украинская греко-католическая церковь, монашество.

Masliy Olga. Women Monastic Communities in Galicia in the Context of the Legalization of UGCC end of 80-ies in XX Century. Monastic communities continued their activities during the years of persecution of Church, from 1946 to legalization in 1989. The nuns were active participants in the underground organization of persecuted church. In 1989 to UGCC belonged ten female religious communities, which had more than 300 nuns, who joined the community after the dissolution of the monasteries by the Soviet authorities in 1946. Consecrated persons represented also a constituent institution of banned church – monasticism, which suffered harassment, imprisonment and persecution from the government.

The article deals with the analysis of participation of female monastic communities in Galicia in the legalization of UGCC. The role of religious in demonstrations, public statements directed to the highest state leadership of the end of 80-ies of XX century is analyzed. The joint efforts of clergy and laity led the Council on Religious Affairs in the USSR's Council of Ministers on the 20th November 1989 to allowing of registration for religious communities.

Key words: state government, legalization, Ukrainian Greek Catholic Church, monasticism.

Статтю подано до редколегії
02.11.2014 р.

УДК 791.66(477.82-2)

Олеся Лапчук

Фестивальне життя Луцька на зламі тисячоліть: як це відбувалося

У статті висвітлено особливості становлення та розвитку фестивального життя Луцька 80–90-х рр. XX ст. Проаналізовано суспільні передумови створення й розвитку (або занепаду) фестивалів міста. Розглянуто тематику та соціокультурні завдання фестивалів зазначеного періоду.

Ключові слова: фестивалі, Луцьк, «Оберіг», «Берегиня», «Поліське літо з фольклором», «Різдвяна містерія».

Постановка наукової проблеми та її значення. Чи залежить кількість фестивалів від рівня економіки? Якщо так, то яка ця залежність: пряма чи обернена? Та велика кількість фестивалів, яка